

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 29-35-69; 28-37-04; 28-90-17

Telex: 816-436

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefax: 29-40-89

BS/78/26/91

"POPIWEK"

Ocena i opinie społeczne

Komunikat z badań

Warszawa, marzec 1991 r.

"Popiwek", czyli podatek od wzrostu ponadnormatywnych wynagrodzeń, stał się w ostatnim okresie przedmiotem poważnych kontrowersji pomiędzy rządem a środowiskami pracowniczymi, żądającymi jego zniesienia bądź istotnej modyfikacji. Narastająca fala strajków i protestów skłoniła CBOS do podjęcia tego tematu w lutowym sondażu¹.

Wiedza Polaków o "popiwku" jest najczęściej powierzchowna (42%), ponad jedna trzecia w zasadzie nic nie wie o nim, a niemal jedna czwarta wie dokładnie, co to jest "popiwek".

	CBOS	
Czy wie Pan(i), co to jest tzw. popiwek?		
	<u>VI '90</u>	<u>II '91</u>
Tak, wiem dokładnie	14%	24%
Orientuje się ogólnie	39%	42%
W zasadzie nic nie wiem	47%	34%

Od czerwca ubiegłego roku² wyraźnie wzrosła liczba deklarujących wiedzę o "popiwku" i zmalała grupa, naliczniejsza wówczas, przyznających się do jej braku.

Respondentów wiedzących, co to jest "popiwek" (N=655) poproszono o wyrażenie swojego zdania na temat - jednej z bardziej spornych zasad jego funkcjonowania - ograniczenia zakresu obowiązywania "popiwku" jedynie do przedsiębiorstw państwowych.

	CBOS
Czy uważa Pan(i) za słuszne, że z "popiwku" są zwolnione wyłącznie przedsiębiorstwa prywatne i prywatyzowane?	
Tak	20%
Nie	76%
Trudno powiedzieć	2%

Trzy czwarte analizowanej grupy sprzeciwia się wyłączeniu spod działania omawianego podatku tylko przedsiębiorstw prywat-

¹ "Aktualne problemy i wydarzenia" (13) - badanie przeprowadzone w dniach 16-20.02.1991 r. na reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski (N=1000).

² Sondaż "Sprawy Polski i Polaków" (5) przeprowadzono w dniach 31.05-4.06.1990 r. na reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski (N=1498).

nych i prywatyzowanych, a zaledwie co piąty badany zgadza się na to.

Ci sami respondenci wypowiedzieli się także na temat dalszego obowiązywania "popiwku" w jego dotychczasowej postaci.

		CBOS
<i>Czy, Pana(i) zdaniem, w obecnej sytuacji gospodarczej "popiwek" powinien być:</i>		
<i>utrzymany w dotychczasowej postaci</i>		6%
<i>utrzymany, ale po wprowadzeniu istotnych zmian</i>		45%
<i>całkowicie zniesiony</i>		48%
<i>Trudno powiedzieć</i>		1%

Zdaniem niemal wszystkich odpowiadających na powyższe pytanie, "popiwek" wymaga *istotnych zmian* bądź powinien być *całkowicie zniesiony* - obydwa te rozwiązania mają prawie jednakową liczbę zwolenników.

Tabela 1

w procentach

Powody skłaniające do modyfikacji bądź likwidacji "popiwku"	Respondenci opowiadający się za:		Ogółem
	modyfikacją "popiwku"	całkowitym jego zniesieniem	
Pogarsza warunki życia pracowników przez obniżenie ich dochodów	31	43	35
Zniechęca ludzi do wydajnej pracy	36	33	33
Hamuje wzrost produkcji	20	16	17
Nie likwiduje inflacji	9	6	7
Inne	3	2	3

Dane z tabeli 1 wskazują, iż niechęć tej samej grupy badanych do utrzymania "popiwku" w obecnej lub innej formie wynika przede wszystkim z dwóch powodów: *pogarsza warunki życia pracowników i zniechęca ludzi do wydajnej pracy* - uważa tak ponad dwie trzecie respondentów.

Porównanie odpowiedzi optujących za modyfikacją "popiwku" z odpowiedziami postulujących jego likwidację wskazuje na różnice argumentacji obu tych grup. Pierwsi uzasadniają swoje stanowisko najczęściej antymotywacyjnym działaniem tego podatku, drudzy zaś - ubożeniem środowisk pracowniczych. O ile zatem pierwszy z tych powodów niechęci do tego rządowego sposobu ograniczania wpływu wolnego pieniądza na rynek odwołuje się do konsekwencji działania "popiwku" o szerszym charakterze społecznym, o tyle ten drugi jest argumentem wyłącznie jednostkowym.

Dodajmy, że wśród ankietowanych żądających *istotnej modyfikacji* "popiwku" (N=348) większość (57%) uważa, iż zmiany w jego działaniu powinny objąć *wszystkie przedsiębiorstwa państwowe*, 38% zaś - że tylko te z nich, *które osiągają dobre wyniki gospodarcze (przynoszą zysk)*.

Zależności między opiniami o "popiwku" a ocenami innych spraw gospodarczych przedstawiono w tabeli 2. Wynika z nich że:

- Im większa wiedza na temat "popiwku", tym większe poparcie dla planu Balcerowicza, mniejsze poczucie, iż plan ten przyniósł większe niż można było się spodziewać wyrzeczenia społeczne, częstszy pogląd o zbyt opieszałym tempie prywatyzacji oraz silniejsza akceptacja opinii, iż bezrobocie jest koniecznym warunkiem przemian gospodarczych w kraju.

- Osoby uważające za słuszne zwalnianie z "popiwku" zakładów prywatnych i prywatyzowanych częściej niż mający przeciwne zdanie są optymistami co do przyszłej sytuacji gospodarczej naszego kraju, częściej udzielają poparcia planowi Balcerowicza i rządziej odczuwają dolegliwości z nim związane, częściej postrzegają obecne tempo prywatyzacji jako zbyt opieszałe, a także częściej traktują bezrobocie jako konieczny warunek przemian gospodarczych w Polsce.

- Optujący za utrzymaniem "popiwku" w dotychczasowej postaci bądź za zmianami w nim częściej optymistycznie prognozują sytuację gospodarczą, popierają obecny kierunek reform nawet kosztem strukturalnego bezrobocia.

- Podobne postawy bliższe są również tym respondentom, którzy uważają, że zmiany w działaniu "popiwku" powinny dotyczyć wyłącznie przedsiębiorstw przynoszących zysk, niż tym, którzy domagają się objęcia nimi wszystkich bez wyjątku przedsiębiorstw państwowych.

Tabela 2

w procentach

Pytania i odpowiedzi	Poprawa sytuacji gospodarczej	Poparcie dla planu Balcerowicza	Poczucie zbyt dużych wyrzeżeń związanych z realizacją tego planu	Zbyt opieszale tempo prywatyzacji	Bezrobocie koniecznym warunkiem przemian gospodarczych
<i>Czy wie Pan(i), co to jest tzw. "popiwek" ?</i>					
<i>Tak, wiem dokładnie</i>	49	51	75	61	46
<i>Orientuję się dokładnie</i>	55	38	74	45	37
<i>W zasadzie nic nie wiem</i>	48	21	82	37	20
<i>Czy uważa Pan(i) za słuszną, że z "popiwku" są zwolnione wyłącznie przedsiębiorstwa prywatne i prywatyzowane?</i>					
<i>Tak</i>	64	64	69	66	59
<i>Nie</i>	50	37	76	47	34
<i>Czy, Pana(i) zdaniem, w obecnej sytuacji gospodarczej "popiwek" powinien być:</i>					
<i>utrzymany w dotychczasowej postaci</i>	66	93	46	62	73
<i>utrzymany, ale po wprowadzeniu istotnych zmian</i>	58	62	66	54	53
<i>całkowicie zniesiony</i>	46	21	86	45	22
<i>Czy zmiany w "popiwku" powinny objąć:</i>					
<i>wszystkie przedsiębiorstwa państwowe</i>	55	53	73	49	44
<i>wyłącznie te przedsiębiorstwa państwowe, które osiągają dobre wyniki gospodarcze (przynoszą zysk)</i>	60	57	62	58	59

x

x

x

Stosunek do "popiwku" w jego aktualnej postaci jest istotną zmienną różnicującą opinię społeczną w ocenie przyszłości naszej gospodarki i obecnego kierunku jej reformowania. Fakt, iż jest on najbardziej dokuczliwym (lub za taki jest uważany) elementem realizowanego programu gospodarczego, decyduje o jego niskiej akceptacji. Analiza opinii o "popiwku" według cech społeczno-demograficznych wskazuje, iż częściej aprobuja go respondenci zamieszkujący w miastach, w regionach uprzemysłowionych, osoby w wieku 25-49 lat, mające wykształcenie średnie i wyższe, o dochodach przekraczających średnią krajową, ankietowani, którzy brali udział w pierwszej turze wyborów, członkowie "Solidarności", lepiej oceniający kierunek rozwoju aktualnej sytuacji w kraju. Można zatem także stwierdzić, iż ocena roli "popiwku" zależy w dużej mierze nie tylko od dolegliwości, jakie ze sobą niesie (mniej je powinni odczuwać mieszkańcy wsi, a w jednakowym stopniu członkowie "Solidarności" i OPZZ), ale również od postaw politycznych bądź środowiskowych (inteligencja).

Tabela 1

ANEKS

w procentach

Charakterystyka i postawy badanych	Czy wie Pan(i), co to jest tzw. popiwek ?			Liczba osób
	tak, wiem dokładnie	orientuję się ogólnie	w zasadzie nic nie wiem	
Ogółem	24	42	34	998
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	28	48	24	477
Kobiety	20	36	44	521
<u>Wiek</u>				
Do 24	18	63	20	102
25-29	23	46	31	98
30-39	26	48	26	245
40-49	32	43	25	183
50-59	23	34	43	145
60 lat i więcej	18	28	55	225
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	14	38	48	408
Miasto	31	44	25	590
<u>Wielkość miasta</u>				
Do 20 tys.	26	49	25	93
21-100	27	48	25	197
101-500	33	38	28	176
501 tys. i więcej, mieszkańców	36	43	21	124
<u>Region</u>				
Środkowy (Warszawa)	19	43	37	176
Północno-wschodni (Białystok)	19	40	40	72
Północny (Gdańsk)	19	40	42	101
Południowy (Katowice)	35	33	31	159
Południowo-wschodni (Kraków)	22	49	29	152
Środkowowschodni (Lublin)	19	43	37	67
Środkowozachodni (Poznań)	17	45	38	145
Południowo-zachodni (Wrocław)	36	39	25	126
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	12	33	55	417
Zasadnicze zawodowe	19	50	31	248
Średnie	40	45	14	266
Wyższe	51	49	0	67
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>				
Inteligencja, kadra kierownicza	61	35	3	65
Pozostali umysłowi	34	51	15	205
Pracownicy handlu i usług	19	37	44	64
Robotnicy wykwalifikowani	23	46	30	260
Robotnicy niewykwalifikowani	18	27	55	146
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	14	42	44	55
Rolnicy	5	35	60	147
Prywatni przedsiębiorcy	30	57	12	40
<u>Dochody osobiste respondenta</u>				
Do 450 tys. zł	12	41	47	93
451-700	13	35	53	246
701-950	21	48	31	206
951-1200	24	46	29	166
1201-1450	34	43	23	104
1451-1700	37	43	20	56
1701-1950	36	48	17	42
1951-2200	49	34	17	35
Powyżej 2200 tys. zł	54	28	17	46
<u>Wielkość gospodarstwa domowego</u>				
1-osobowe	16	23	61	75
2-osobowe	25	32	43	210
3-osobowe	30	43	27	232
4-osobowe	29	49	22	236
Większe	15	47	37	244
<u>Udział w I turze wyborów prezydenckich</u>				
Głosował	27	40	32	735
Nie głosował	14	47	38	242
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>				
Należący do:				
NSZZ "Solidarność"	36	49	15	94
OPZZ	34	45	22	92
Innych	24	45	31	29
Nie należący do żadnych	21	40	38	776
<u>Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju</u>				
Dobry	30	42	28	376
Zły	23	37	39	353
Trudno powiedzieć	16	47	37	268

Tabela 2

w procentach

Charakterystyka i postawy badanych	Czy uważa Pan(i) za słuszne, że z "popiwku" są zwolnione wyłącznie przedsiębiorstwa prywatne i prywatyzowane?		Liczba osób
	tak	nie	
Ogółem	21	79	635
<u>Płeć</u>			
Mężczyźni	23	77	353
Kobiety	18	82	282
<u>Wiek</u>			
Do 24	18	82	78
25-29	25	75	65
30-39	23	77	177
40-49	23	77	130
50-59	16	84	83
60 lat i więcej	20	80	102
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	18	82	204
Miasto	22	78	431
<u>Wielkość miasta</u>			
Do 20 tys.	23	77	69
21-100	16	84	145
101-500	26	74	124
501 tys. i więcej mieszkańców	27	73	93
<u>Region</u>			
Środkowy (Warszawa)	23	77	104
Północno-wschodni (Białystok)	12	88	43
Północny (Gdańsk)	20	80	59
Południowy (Katowice)	33	67	106
Południowo-wschodni (Kraków)	14	86	104
Środkowowschodni (Lublin)	26	74	38
Środkowozachodni (Poznań)	18	82	89
Południowo-zachodni (Wrocław)	17	83	92
<u>Wykształcenie</u>			
Podstawowe	19	81	186
Zasadnicze zawodowe	22	78	164
Średnie	20	80	221
Wyższe	28	72	64
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>			
Inteligencja, kadra kierownicza	24	76	62
Pozostali umysłowi	15	85	171
Pracownicy handlu i usług	34	66	32
Robotnicy wykwalifikowani	20	79	176
Robotnicy niewykwalifikowani	22	78	67
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	16	84	31
Rolnicy	13	87	55
Prywatni przedsiębiorcy	47	53	34
<u>Dochody osobiste respondenta</u>			
Do 450 tys.zł	36	64	47
451-700	18	82	111
701-950	9	91	139
951-1200	19	81	113
1201-1450	32	68	76
1451-1700	22	78	45
1701-1950	17	83	35
1951-2200	25	75	28
Powyżej 2200 tys.zł	42	58	38
<u>Wielkość gospodarstwa domowego</u>			
1-osobowe	14	86	28
2-osobowe	18	82	122
3-osobowe	22	78	166
4-osobowe	24	76	172
Większe	20	79	146
<u>Udział w I turze wyborów prezydenckich</u>			
Głosował	22	78	486
Nie głosował	18	82	141
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>			
Należący do:			
NSZZ "Solidarność"	24	76	79
OPZZ	19	81	72
Innych	10	90	20
Nie należący do żadnych	21	79	459
<u>Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju</u>			
Dobry	28	71	263
Zły	16	84	211
Trudno powiedzieć	15	85	160

Tabela 3

w procentach

Charakterystyka i postawy badanych	Czy, Pana(i) zdaniem, w obecnej sytuacji gospodarczej "popiwiek" powinien być:			Liczba osób
	utrzymany w dotychczasowej postaci	utrzymany, ale po wprowadzeniu istotnych zmian	całkowicie zniesiony	
Ogółem	6	45	48	648
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	5	44	51	359
Kobiety	8	46	45	289
<u>Wiek</u>				
Do 24	2	37	60	80
25-29	8	54	38	66
30-39	4	47	48	181
40-49	7	50	43	137
50-59	8	45	46	82
60 lat i więcej	9	35	56	102
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	5	36	59	208
Miasto	7	49	44	440
<u>Wielkość miasta</u>				
Do 20 tys.	7	45	48	69
21-100	4	54	41	147
101-500	7	50	43	126
501 tys. i więcej mieszkańców	11	44	45	98
<u>Region</u>				
Środkowy (Warszawa)	10	40	50	110
Północno-wschodni (Białystok)	2	58	39	43
Północny (Gdańsk)	10	46	44	59
Południowy (Katowice)	5	46	49	109
Południowo-wschodni (Kraków)	5	46	49	106
Środkowowschodni (Lublin)	3	35	62	37
Środkowozachodni (Poznań)	7	48	46	90
Południowo-zachodni (Wrocław)	5	45	50	94
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	1	29	69	187
Zasadnicze zawodowe	5	41	54	170
Średnie	10	56	34	225
Wyższe	12	65	23	66
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>				
Inteligencja, kadra kierownicza	9	65	25	63
Pozostali umysłowi	7	55	38	173
Pracownicy handlu i usług	14	49	37	35
Robotnicy wykwalifikowani	1	40	58	178
Robotnicy niewykwalifikowani	7	30	63	67
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	6	42	52	31
Rolnicy	3	33	63	57
Prywatni przedsiębiorcy	17	31	51	35
<u>Dochody osobiste respondenta</u>				
Do 450 tys.zł	4	45	51	49
451-700	9	28	63	113
701-950	3	39	58	142
951-1200	4	42	54	115
1201-1450	5	51	44	79
1451-1700	4	56	40	45
1701-1950	11	66	23	35
1951-2200	14	65	21	29
Powyżej 2200 tys.zł	10	76	13	38
<u>Wielkość gospodarstwa domowego</u>				
1-osobowe	10	48	41	29
2-osobowe	7	41	52	122
3-osobowe	9	44	47	169
4-osobowe	5	52	43	178
Większe	3	41	56	149
<u>Udział w I turze wyborów prezydenckich</u>				
Głosował	6	48	45	494
Nie głosował	5	38	57	146
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>				
Należący do:				
NSZZ "Solidarność"	9	48	43	79
OPZZ	0	49	51	72
Innych	15	35	50	20
Nie należący do żadnych	7	44	49	472
<u>Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju</u>				
Dobry	9	50	41	269
Zły	4	38	57	213
Trudno powiedzieć	5	46	49	165

Charakterystyka i postawy badanych	Czy zmiany w dziedzinie "popiwku" powinny objąć:		Liczba osób
	wszystkie przedsiębiorstwa państwowe	wyłącznie przedsiębiorstwa państwowe, które osiągnęły dobre wyniki gospodarcze	
Ogółem	60	40	331
<u>Płeć</u>			
Mężczyźni	59	41	181
Kobiety	63	37	150
<u>Wiek</u>			
Do 24	60	40	35
25-29	66	34	38
30-39	65	35	99
40-49	57	43	77
50-59	53	47	38
60 lat i więcej	59	41	44
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	61	39	93
Miasto	60	40	238
<u>Wielkość miasta</u>			
Do 20 tys.	88	12	34
21-100	48	52	86
101-500	61	39	71
501 tys. i więcej mieszkańców	62	38	47
<u>Region</u>			
Środkowy (Warszawa)	70	30	46
Północno-wschodni (Białystok)	67	33	39
Północny (Gdańsk)	69	31	29
Południowy (Katowice)	57	43	56
Południowo-wschodni (Kraków)	62	38	53
Środkowowschodni (Lublin)	60	40	15
Środkowozachodni (Poznań)	42	58	45
Południowo-zachodni (Wrocław)	60	40	48
<u>Wykształcenie</u>			
Podstawowe	56	44	71
Zasadnicze zawodowe	58	42	79
Średnie	66	34	135
Wyższe	54	46	46
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>			
Inteligencja, kadra kierownicza	70	30	43
Pozostali umysłowi	57	43	105
Pracownicy handlu i usług	65	35	20
Robotnicy wykwalifikowani	57	43	84
Robotnicy niewykwalifikowani	64	36	22
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	79	21	14
Rolnicy	68	32	28
Prywatni przedsiębiorcy	18	82	11
<u>Dochody osobiste respondenta</u>			
Do 450 tys. zł	50	50	24
451-700	58	42	43
701-950	77	23	66
951-1200	64	36	56
1201-1450	59	41	44
1451-1700	54	46	28
1701-1950	42	58	24
1951-2200	53	47	17
Powyżej 2200 tys. zł	55	45	29
<u>Wielkość gospodarstwa domowego</u>			
1-osobowe	54	46	13
2-osobowe	70	30	64
3-osobowe	63	37	81
4-osobowe	59	41	98
Większe	53	47	74
<u>Udział w I turze wyborów prezydenckich</u>			
Głosował	62	37	264
Nie głosował	51	48	66
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>			
Należący do:			
NSZZ "Solidarność"	54	45	44
OPZZ	68	32	37
Innych	78	22	9
Nie należący do żadnych	60	40	238
<u>Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju</u>			
Dobry	53	47	152
Zły	65	35	94
Trudno powiedzieć	69	31	85